

Motionssvar ang. sprutbytesprogram (Dnr. 2009-947)

I en motion lyfter Sara Frank (v) problematiken med risk för smitta mellan personer som lever med ett injektionsmissbruk, främst avseende HIV och hepatit C. För att möta detta föreslår hon att landstinget ansöker hos Socialstyrelsen om att införa ett sprutbytesprogram.

Bakgrund

Sprutbytesprogram, och forskning kring dessa, har pågått i Sverige och internationellt under flera årtionden. Svenska och internationella erfarenheter pekar på att välskötta sprutbytesprogram har dokumenterat positiva effekter. Så väl WHO, UNAIDS och Internationella Röda korset rekommenderar sprutbytesprogram som en effektiv metod för att minska spridningen av hiv och hepatit C. På senare tid har också generaldirektörerna för Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut och Smittskyddsinstitutet förespråkat ett införande.

I Sverige är det i dagsläget enbart Skåne, genom Lund och Malmö, som har etablerade sprutbytesprogram. Under 2008 rapporterades i hela landet 29 nya fall av hiv och 1074 fall nya av hepatit C bland personer som smittats genom injektionsmissbruk. Dessa härrör framförallt från våra tre storstadsregioner, men är mycket ojämnt fördelade. Skåne är kraftigt underrepresenterat i statistiken och har de senaste tio åren enbart haft enstaka fall av exempelvis hiv-smitta.

I Östergötland har smittspridning via sprutbyte fram till i dag inte varit något omfattande problem. Det innebär däremot inte att byte av sprutor mellan missbrukare inte förekommer. Rena sprutor är en stor kostnad och svåra att få tag på. Och man ska vara medveten om att i grunden krävs enbart en smittad individ för att den snabbt ska få spridning inom gruppen, inte minst avseende hepatit C som är en mer smittsam infektion.

Lagrum

Sverige har sedan 2006 en lag (2006:323) som tillåter landstingen att starta sprutbytesprogram. Lagen innebär att ett tillstånd kan lämnas om två år, efter att en dialog förts med länets samtliga kommuner samt att aktuella kommuner biträder ansökan. Socialstyrelsen anger också särskilda föreskrifter för verksamheten som ställer hårda krav att sprutbyte endast är tillåtet som en del av en bredare verksamhet som riktar sig till missbrukare. Det handlar bland annat om hälsorådgivning av läkare, motiverande samtal, information om hur man skyddar sig mot sexuellt överförbara infektioner, test och vaccinationer. Verksamheten ska ha en öppen dörr till vård och behandling.

Ställningstagande

Landstinget i Östergötland tillämpar en modell för ledning och styrning som gör att frågan om enskilda behandlingsmetoder inte beslutas politiskt, utan i första hand ses som en fråga för professionen. Samtidigt är det här inte en fråga lik särskilt många andra.

Frågan om sprutbyte är komplicerad och känslig, både politiskt och inom professionen. Och det finns starka övertygelser och läsningar bland både

förespråkare och motståndare. En sådan situation kräver ett ställningstagande från politiken för att ge våra medarbetare rimlig vägledning och stöd.

Mot bakgrund av ovanstående är det rimligt att deklarerat att Landstinget i Östergötland är positivt till införandet av sprutbytesprogram, i de fall det finns behov hos befolkningen som motiverar detta. Det förekommer dock stora skillnader mellan kommunerna, vilket kräver en respektfull dialog om hur hälso- och sjukvården kan gå vidare tillsammans med respektive socialtjänst och kommunledning.

Landstinget i Östergötland menar därför att det, trots en positiv inställning i sakfrågan, är rimligt att enbart besvara motionen. De första kontakterna har tagits med länets större kommuner, vilket i första hand syftar till att fördjupa kunskapen om sprutbytesprogram och de krav de ställer på befintlig verksamhet och på samverkan. Att i dagsläget landa i ett beslut om att ansöka om tillstånd hos Socialstyrelsen får dock anses som prematurt.

Landstinget i Östergötlands ställningstagande är dock inte helt utan förbehåll. För att en sprutbytesverksamhet ska kunna anses som rimligt att starta krävs att följande finns på plats i samband med verksamheten, i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer;

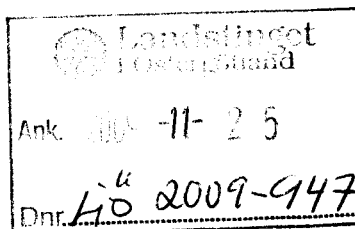
- Det ska finnas en väl fungerande beroendevård som, utan omotiverat långa väntetider, kan ta om hand personer som vill ha hjälp att ta sig ur sitt missbruk och motivera till en mer hälsosam livsstil.
- Respektive kommun som omfattas av ansökan måste biträda ansökan till Socialstyrelsen. För att programmet ska vara framgångsrikt krävs också en väl utbyggd samverkan, inte minst mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården.
- Verksamheten ska noggrant följas upp och utvärderas på en vetenskaplig grund, tillsammans med respektive kommun.

Att införa sprutbytesprogram i Östergötland ska inte tolkas som en sänkning av ambitionen för missbruksvården eller att Landstinget i Östergötland menar att man ska ge upp kampen mot droger och kriminalitet. Däremot innebär det en prioritering av ansvaret för en god och jämlik hälsa hos hela befolkningen. Införande av ett sprutbytesprogram ska ses som ett komplement till annat förebyggande arbete och är ett rimligt sätt att förhålla sig till verkligheten.

Mot bakgrund av arbetet som sker i Hälso- och sjukvårdsnämnden föreslår Landstingsstyrelsen Landstingsfullmäktige besluta

att motionen skall anses besvarad.

Linköping 2009-11-25

Vänsterpartiet

Motion till landstingsfullmäktige Inför sprututbytesprogram i Östergötland

Sedan 1 juli 2006 ger lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler alla landsting möjlighet att bedriva sprututbytesverksamhet om tillstånd beviljas av Socialstyrelsen.

Det finns många myter kring sprututbytet som gång på gång har motbevisats av forskning. Utbytesprogram motverkar smittspridning, ökar inte antalet missbrukare och påtvingar inte Sverige en drogliberal politik.

Den viktigaste riskfaktorn för blodsmitta av hiv, hepatiter och andra blodburna infektioner utanför sjukvården är intravenöst drogmissbruk. Smittan sprids genom att begagnade sprutor, kanyler eller andra tillbehör återanvänds och delas.

För att motverka hiv epidemin bland människor med intravenöst missbruk startades på 1980-talet sprututbytes- eller sprututdelningsprogram i olika former på flera platser i västvärlden och idag finns sådana program över stora delar av världen. I Sverige startades sprututbytesverksamhet i Lund 1986 och Malmö året där på vid infektionsklinikerna i respektive stad. Fram till 2006 tilläts inga andra sådana verksamheter starta i Sverige.

Det huvudsakliga syftet med sprututbytet är att förebygga spridning av hiv och andra blodburna infektioner bland personer med intravenöst missbruk. Men verksamheten ska också arbeta med att motivera dem som deltar i sprututbytet att bryta sitt missbruk och ta emot vård och behandling. Därför ställs tydliga krav på att det finns infektionsmedicinsk, beroendemedicinsk och psykosocial kompetens hos personalen. Sprututbyte får endast bedrivas i samverkan med landstingets infektionsmedicinska eller beroendemedicinska verksamhet.

I lagen fastslås att en spruta eller kanyl endast får lämnas ut om en begagnad spruta eller kanyl samtidigt lämnas in, såvida det inte finns särskilda skäl till varför motsvarande begagnade sprutor och kanyler inte kan lämnas in.

Personer med narkotikamissbruk som deltar i sprututbytet ska få information om smittrisker och hur man skyddar sig mot smitta, om risker med narkotikamissbruk, erbjudande om samtalskontakt, avgiftning, vård, behandling samt eftervård och stöd. Det förutsätter därför att det finns ett etablerat samarbete mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten samt en väl fungerande vårdkedja för personer som missbrukar narkotika.

Vidare ska besökarna erbjudas vaccinationer mot hepatit B enligt Socialstyrelsens

rekommendationer och regelbundet erbjudas rådgivning och provtagning avseende hiv, hepatit B och hepatit C samt motiverande samtal med syfte att upphöra med missbruket.

I Sverige finns sprututbyte i Lund och Malmö. Där har enbart ett mycket fåtal fall av HIV upptäckts inom gruppen injektionsmissbrukare under perioden 2000-2008. under samma period har smittan i t.ex. Stockholm spridits kraftigt inom motsvarande grupp med ungefär 20 fall per år.

Vänsterpartiet menar att det är viktigt att i alla lägen bekämpa alla former av missbruk. Dock är det viktigt att det inte är missbrukarna som bekämpas. Sprututbytesprogram kan vara en del i en större helhet i att faktiskt nå till de människor som lever i grovt missbruk och genom detta förmå dem att öka sin villighet att få hjälp att förändra sin situation. Även om detta inte uppnås i alla fall finns det goda skäl att arbeta med sprututbytesprogram då det faktiskt minskar dödligheten och sjukligheten hos en mycket utsatt grupp i vårt samhälle.

Vänsterpartiet yrkar att Landstinget i Östergötland ansöker hos Socialstyrelsen om att få starta ett sprututbytesprogram.

Sara Frank

Vänsterpartiet

§ 127
Anmälan av motion: Sara Frank (V) har den 25 november 2009 inkommit med motionen ”Inför
”Inför sprutbytesprogram sprutbytesprogram i Östergötland”
i Östergötland”
LiÖ 2009-947 Sara Frank (V) presenterar motionen.

Landstingsfullmäktige BESLUTAR

a t t överlämna motionen till landstingsstyrelsen för beredande av svar.

Vid protokollet

Peder Björn

Tisdagen den 8 december kl 16.00 2009 har detta protokoll
justerats av undertecknade.

Gunnar Asserhed
Ordförande

Inger Persson

Elisabeth Edlund

Rätt utdraget intygas

Kristina Hultman